સત્સંગ બાલવાટિકા

સંપાદક : શાસ્ત્રી હરિકેશવદાસજી (ગાંધીનગર)

જીવન પરિવર્તન

- શાસ્ત્રી હરિપ્રિયદાસ (ગાંધીનગર)

વડતાલની બાજુમાં પેટલાદ ગામ છે. પેટલાદમાં એ વખતે ગાયકવાડી રાજ્ય ચાલે. અને એ ગાયકવાડે નીમેલો સુબો જેનું નામ કસિયાજી. બહુ માથા ભારે, આજુબાજુ એની હાક વાગે. કોણ જાણે કેમ, લેવા દેવા વગર કસિયાજીને સ્વામિનારાયણ ભગવાન સાથે દ્વેષ ભાવ ખરો.

વડતાલમાં મંદિરના કામ માટે સામાનનાં ગાડાં આવતા હોય તો તેના ઉપર ટેક્ષ લે. વિનંતી કરવામાં આવે કે કસિયાજી આ તો મંદિર માટે છે તો કહે, મંદિર તોય સ્વામિનારાયણનું ને, રામજી મંદિર હોય તો પથરા મફત લઈ જવા દઉં. બાકી સ્વામિનારાયણ મંદિર માટે નહિ.

એકવાર ગોપાળાનંદ સ્વામી એને સમજાવવા ગયેલા. પછી થોડું ઢીલું મૂકેલું પણ મનમાંથી એ નિખાલસ થયેલો નહિ.

એકવાર મંદિરના કોઈ કામ પ્રસંગે જોબનપગી કસિયાજીના ઘરે ગયેલા. ઘરનો ઠાઠ બધો રાજાશાહી. જોબનપગી આવ્યા છે એવું ચોકીદારે કહ્યું એટલે બાજુમાં ખુરશી નખાવી. આવો પગી આવો. બાજુમાં બેસવા દીધા. કસિયાજી રાજકારણી ખરાને એટલે ધીમાં અવાજે જોબનપગીની મશ્કરી કરવાની શરૂઆત કરી. પગી ખોટું ન લગાડતા, મેં સાંભળ્યું છે કે સ્વામિનારાયણ ગધેડાની ગાય બનાવે છે. એ સાચી વાત છે ? જોબનપગી એના મનની મુરાદ જાણી ગયા અને તરત જ મક્કમતા પૂર્વક કહે છે. કસિયાજી બિલકુલ સાચી વાત છે. યાદ કરો. થોડાં વર્ષો પહેલાં આ તમારા ઘરના દરવાજા ઉપર કુહાડાના ઘા કોણે માર્યા છે ? કસિયાજીને ભાન થયું. એ દ્રશ્ય યાદ આવ્યું અને ધ્રૂજી ઉઠ્યો. અરે..... આજ આ જોબન અત્યારે મારા ગળા ઉપર મારે નહીં તો સારૂં, જોબનપગી કહે છે, તમારા દરવાજે કુહાડાના ઘા માર્યા ત્યારે તમે ઉંદરડાની જેમ સંતાઈને પાછલા બારણેથી ભાગી ગયેલા. એ કોનાથી ડરી ગયા હતા? એ જોબન હું છું. અને અત્યારે ! તમે ખુરશી નાંખીને બેસાર્યો છે. પેલાં જેની હાંકથી તમે ડરતાં હતા એવો ગધેડા જેવો હું હતો. અત્યારે જુઓ. મને ગાય જેવો કર્યો છે. નહીં તો તમે અત્યારે મારી જોડે બેસી શકો ખરા ? કસિયાજીના રુવાડાં ઉભા થઈ ગયા. મારો વાલો છે તો એનો એ જ હો. અત્યારે કોઈ છે નહીં ને રૂમમાં અમે બે જણાં બેઠાં છીએ. ધીમે રહીને પપૈયું ઉતારે એમ મારૂં માથું ઉતારી લે તો ક્યાં ફરિયાદ કરવા જાઉં !

કસિયાજીએ સમજીને વાત ફેરવી લીધી. બોલો... બોલો.... પગી એ તો સહેજે પૂછ્યું હતું. જોબનપગી કહે છે. હું એક નહીં, મારા જેવા કેટલાય દુર્જનોનું જીવન ગધેડા જેવું એટલે કે દુર્ગુણ ભરેલું હતું. એના જીવન ગાય જેવાં પવિત્ર બનાવનાર સ્વામિનારાયણ ભગવાનને ઓળખો. ઘણીવાર કેટલાંક ઓપરેશન સફળ થતાં હોય છે. કેટલાંક નિષ્ફળ. કસિયાજી ન સુધર્યો તે ન જ સુધર્યો.

મિત્રો ! ભક્તરાજ જોબનપગીની વાત થઈ ત્યારે એમના જીવન પરિવર્તન પછીનો સરસ પ્રસંગ વાંચવા જેવો છે. એકવાર સ્વામિનારાયણ ભગવાનની સાથે પ્રવાસમાં હતા. વહેલી સવારે થોડું થોડું અજવાળું શરૂ થયું. જોબનપગીને એમ થયું સવારનો સમય છે. મહારાજની સાથે સંતો છે, પાર્ષદો છે. દાતણની ક્યાંક વ્યવસ્થા કરું. આજુબાજુમાં નજર કરી. કોઈ ખેતરમાં બાવળ ભાળ્યો એટલે જઈને બે-પાંચ દાતણ લઈ આવ્યા. મહારાજને આપ્યાં. મહારાજ કહે, જોબનપગી ! આ દાતણ ક્યાંથી લાવ્યા ? મહારાજ ! સામે ખેતરમાં બાવળ છે ત્યાંથી. પ્રભુ કહે છે. ખેતરના માલિકને પૂછ્યું હતું ? ના, મહારાજ. તો એ ચોરી કહેવાય. અમે શિક્ષાપત્રીમાં લખ્યું છે, ધણિયાતી એવી વસ્તુ પુષ્પ કે કાષ્ટ, ફૂલ વગેરે ભગવાનને અર્થે પણ એને પૂછ્યા સિવાય ન લેવાય. તમે પૂછ્યા વિના દાતણ લાવ્યા છો એ ચોરી કહેવાય. જાવ એ ખૂડેત જ્યાં રહેતો હોય ત્યાં તપાસ કરીને એની માફી માંગી આવો.

અને જોબનપગી ઉપડ્યાં. ત્યાં કોઈ માણસ પસાર થતો હતો તેને પૂછ્યું. આ ખેતરનો માલિક ક્યાં રહે છે ? તેણે બતાવતા કહ્યું. સામું ખોડું દેખાય એ જ. ગામની ભાગોળમાં એક ઘર બતાવ્યું. પેલો માણસ પરોપકારી હશે એ દોડીને કહી આવ્યો. ચેતજો, પેલું નામ સાંભળ્યું છે જોબનપગી ? હા, ભયંકર કાતિલ લુંટારો. હા, તો એ તમારે ઘેર આવે છે. આ ખેડૂત તો ઘરનાં બારણા ઉઘાડા મુકીને ધ્રૂજવા માંડ્યો. પત્ની- બાળકોને કાઢી મુક્યાં. જલ્દી ભાગો. ત્યાં એકદમ જોબનપગી આવી પહોંચ્યા. ખેડૂત ધ્રૂજે છે. જોબનપગી કહે છે, જો ગભરાઈશ નહી ભાઈ, હું તો તને એક વાત કહેવા આવ્યો છું. તમારી માફી માંગવા આવ્યો છું. બોલો જલ્દી

બોલો, પેલું ખેતર તમારૂં ? હા, એમાં પેલો બાવળ છે. હા છે. એમાંથી દાતણ લીધું હતું. એ ભૂલ થઈ ગઈ. એ ચોરી કહેવાય. એટલે તમે માફ કરજો. પેલો ખેડૂત કહે છે. અરે પગી આખો બાવળ લઈ જાવ પણ અહીંથી જાવ. જોબનપગી કહે છે, ભાઈ ! ગભરાઈશ નહીં તું જે માને છે એ જોબન હું નહીં, હવે, હું સ્વામિનારાયણ ભગવાનનો ભક્ત છું. માટે તારી માફી માંગવા આવ્યો. આનું નામ જીવન પરિવર્તન.

બાલમિત્રો ! તમે સાંભળ્યું હશે કે પારસનો સ્પર્શ થાય તો લોખંડનું સોનું બની જાય. એમ ભગવાનનો, સંતનો, સત્સંગનો યોગ થાય તો જીવન પરિવર્તન થાય. દુર્ગુણો જાય અને સદ્‌ગુણોની અભિવૃધ્ધિ થાય તો જ સાચો સત્સંગ કર્યો કહેવાય.

●

આજ્ઞા પાલન

- નારાયણ વી. જાની (ગાંધીનગર)

ક્યારે પણ કોઈ પણ પ્રસંગે મહારાજના મુખે દાદા ખાચરના ખૂબ વખાણ સાંભળીને દાદા ખાચરના કાકા જીવા ખાચરને બહુ જ ઈર્ષ્યા થતી. આ દાદો તો મારા કરતાં ઘણો નાનો છે. મારા જેટલી વહેવારની પણ ખબર નથી પડતી. મારો ભત્રીજો છે છતાં મહારાજ તેની જ વાહવાહ કરે છે. મોટી સભામાં - અમારે દાદો તો દાદો છે. મહારાજને કાંઈ ખબર પડતી નથી. એવું તો શું ભાળી ગયા છે દાદામાં ! અમે પણ પ્રસંગે પ્રસંગે સેવા કરીએ છીએ છતાં અમારી નહી ને આ દાદાની જ પ્રશંસા !

હવે તો તેમનાથી રહેવાયું નહી ને એક દિવસ તો તક મળતાં મહારાજને આ વાત પૂછી જ નાંખી. મહારાજ કહે, જીવા ખાચર ! તમારા આ પ્રશ્નનો જવાબ ક્યારેક આપી દઈશું.

ધરતીને દઝાડી નાખનારા ધોમધખતા ઉનાળાના બે મહિના પસાર થઈ ગયા. ચોમાસાની શરૂઆત થઈને સૌરાષ્ટ્રની ધરા પર વરસાદની હેલી વરસી. સૌરાષ્ટ્રની પથરાળ ધરતી હોવાથી નદી નાળાં પાણીથી છલકાઈ ગયા. ધરતી વરસાદ પડવાથી રસતરબોળ થઈ રહી. માટીની મીઠી સુવાસથી વાતાવરણ મહેંકી ઉઠ્યું હતું. ગઢપુરની ભાગોળમાં વહેતી ઘેલા નદી પણ બંને કાંઠે હિલોળા લેવા માંડી.

વરસાદ થોડો ધીમો થયો એટલે મહારાજ, દાદા ખાચર, જીવા ખાચર તથા પાર્ષદો અને સંતોની સાથે ઘેલા નદીનાં કાંઠે આવીને બિરાજ્યા છે. ઝરમર વરસાદ અને નદીના ધસમસતા નીરને નિહાળી સહું આનંદિત થતા હતા. આવા સમયે વિશ્વંભર શ્રીહરિની નજર એક વટેમાર્ગુ પર પડી. તે વટેમાર્ગુ ભૂખ્યો હતો તેથી રસોઈ કરવા અગ્નિ સળગાવવાનો પ્રયત્ન કરતો હતો તેવું જણાયું. લાકડાં ભીના અને ઝરમર વરસાદ તેના કારણે અગ્નિ સળગતો નહોતો. આ દૃશ્ય નિહાળીને ''અતિ દયાળુ રે સ્વભાવ છે સ્વામિનો....'' એવા શ્રીહરિ વટેમાર્ગુની આ મુશીબત જોતાં જ વ્યાકુળ થકા જીવા ખાચરને કહેવા લાગ્યા - ''જુઓ, પેલો માણસ કેવો હેરાન થાય છે ! આવા પ્રવાસી વટેમાર્ગુ માટે અહીં એક ધર્માશાળા બંધાવો.'' પ્રભુએ જેવું આ વચન કહ્યું કે જીવા ખાચર બોલી ઉઠ્યા ''મહારાજ ! અહીં તો આવા કેટલાંય રખડતા હોય, તે બધા માટે કેટલી ધર્મશાળા બાંધવી.''

મહારાજે તર્તજ દાદા ખાચરને પણ આ જ વાત કરી. ત્યારે સેવા માટે સદા તત્પર અને મહારાજની મરજીને જાણનારા દાદા ખાચરે કહ્યું - ''મહારાજ ! આપની આજ્ઞા અમારે માટે શિરોધાર્ય છે. અત્યારે એ પ્રવાસીને મારા ઘેર લઈ જાઉં છું. અને ચોમાસા પુરતાં ઘરમાંથી જ બે ઓરડા ખાલી કરી આપું. જેથી બીજા કોઈ પ્રવાસીઓ, યાત્રિકો, વટેમાર્ગુ તેમાં રોકાઈ શકે. અને ચોમાસું પુરૂ થતાં જ આપ કહો તેવી ધર્મશાળા બંધાવી દઈએ.''

મહારાજ દાદા ખાચરનો ઉત્તર સાંભળી ખૂબ પ્રસન્ન થયા અને જીવા ખાચરને કહેવા લાગ્યા. ''જીવા ખાચર ! તમે પૂછો છો ને કે તમે દાદાના જ વખાણ કેમ કરો છો ? તો એનું આ જ કારણ છે. તમારા જવાબમાં અને દાદાના જવાબમાં કેટલો તફાવત છે ! એકમાં અસ્વીકાર છે અને બીજામાં સંપૂર્ણ આજ્ઞાપાલન છે તેમ જ દીન-દુઃખી પ્રત્યેની ઉંડી સહાનુભૂતિ છે. તેથી દાદા ખાચર અમને પ્રિય છે.''

જીવા ખાચરને ખ્યાલ આવી ગયો કે મારી શું ખામી છે. મિત્રો ! દાદા ખાચરનો જે જવાબ હતો તેમાં સત્સંગની સુવાસ હતી. સંસ્કાર એ માનવજીવનની વિશિષ્ટતા છે. સેવા, સાદાઈ, સંયમ, સત્સંગ, પરોપકાર, આજ્ઞા પાલનની તત્પરતા વગેરે જેવા સંસ્કારોથી માણસનું જીવન શોભી ઉઠે છે. બાકી સંસ્કાર વિનાના માણસમાં અને પશુમાં કાંઈ ફરક નથી. રસ્તામાં કોઈ પથ્થર પડ્યો હોય તે કોઈને પણ આકર્ષી શકતો નથી પણ જો એ પથ્થર કોઈ કુશળ કારીગરના હાથમાં આવે અને તેના પર શિલ્પી દ્વારા સંસ્કાર થાય તો તે શિલ્પને જોવા લોકો હજારો માઈલથી આવે છે. તે સંસ્કાર છે તે સર્વોત્તમ ઘડતર છે.

આપણે પણ નિયમિત સંત સમાગમ દ્વારા ભક્તિ-ભજન, સેવા-પરોપકારના સંસ્કારોને દ્રઢ કરીને જો સદ્‌ગુણી થઈશું તો ઈષ્ટદેવ શ્રીહરિના પ્યારા બની શકીશું. અને તો જ આ માનવજીવનની, માનવજન્મની સફળતા ગણાશે.